

Selvitysraportti koskien Lapin älykkään erikoistumisen elinkeinonäkökulmaa

- raportin tulosten yhteenvedot

Antti Eteläaho, Lapin kauppakamari

Kasvua älykkästä erikoistumisesta (A78723)

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

LAPIN
KAUPPAKAMARI

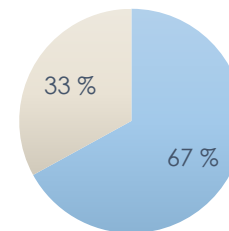

Lähtötilanne

- Lapin älykkään erikoistumisen viime ohjelmakauden arviointiraportti (Sillanpää & Ålander, 2021) oli kriittinen yrityksen osallistumisen arvioinnin osalta.
- Arviointiraportin mukaan tulevilla ohjelmakaudella ratkaisevaa älykkään erikoistumisen toiminnan onnistumiselle on se, miten yritykset saadaan mukaan toimintaan.
- Lapin kauppakamarin selvitystyön perusteella yrityksille älykkään erikoistumisen kieliasu on vaikeaselkoista ja lappilainen TKI-verkosto vaikuttaa hajanaiselta, jolloin yrityksen kiinnittyminen siihen voi olla haasteellista.

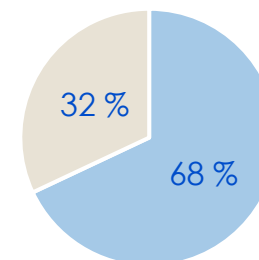
- Lapissa yritysten osuus maakunnan T&K-menoista poikkeaa selvästi valtakunnan kehityksestä.

Yritysten osuus T&K-menoista Suomessa

■ Yritykset ■ Muut

Yritysten osuus T&K-menoista Lapissa

■ Muut ■ Yritykset

Lähde: Tilastokeskus Tutkimus- ja kehittämistoiminta 2020

Lapin kauppakamarin selvitystyö koskien elinkeinonäkökulman kehittämistä 4/22-9/22

- Kysely koskien Lapin kehittämis- ja innovaatiotoimintaa, N=39
- Teemahaastatteluita aiheesta yrityksille 17 kpl ja keskusteluja aiheesta TKI-toimintaa ja –kehitystä seuraavien kanssa 17 kpl
- Aineiston pohjalta on tuotettu kattava selvitysraportti, *Lappi kasvaa luonnosta.*
- Selvitystyö on tehty osana EAKR-rahoitteista Kasvua älykkäästä erikoistumisesta –hanketta.

Näkemyks Lapin TKI-tilasta

- 85 % kyselyyn vastanneista tavoittelee kehittämis- ja innovaatiotoimintaan perustuvaa kasvua
- Mieluisin kehittämiskumppani on toinen yritys. Sen jälkeen Business Finland, Ely-keskus ja Lapin AMK.
- Toimialan kehityksen mahdollistajia: uusi teknologia, digitaaliset ratkaisut, 5g-verkon kehittyminen
- Miten yritykset tunnistavat Lapin TKI-toiminnan kannalta tärkeitä välineitä: NPS -41.
- Luonto nähdään sekä kasvun mahdollistajana että vielä osittain hyödyntämättömänä potentiaalina.
- Lapin AMK:n kanssa yhteistyötä tehnyt 2/3 osaa vastaajista, Lapin yliopiston kanssa 1/3.
- AMK:n kanssa yhteistyötä haluaisi tehdä 84 % vastaajista, yliopiston kanssa 73 %.

Lähde: Lapin kauppakamarin äes-selvitysraportti, 2022

Lapin yliopisto ja muiden yliopistojen vertailu Business Finlandin tutkimusrahoituksessa v. 2020:

Organisaation nimi	Tutkimusrahoitus €
Totals	55 430 744
Aalto-korkeakoulusäätiö sr	13 524 968
Tampereen korkeakoulusäätiö sr	12 172 617
Oulun Yliopisto	9 752 710
Helsingin Yliopisto	8 885 209
Lappeenrannan-Lahden teknillinen yliopisto LUT	3 935 370
Turun yliopisto	3 288 495
Jyväskylän yliopisto	2 186 047
Vaasan Yliopisto	484 990
Itä-Suomen yliopisto	482 700
Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen kannatusyhdistys r.y.	446 500
Åbo Akademi	167 638
Lapin Yliopisto	103 500

Lähde: Business Finland, myönnetty tutkimusrahoitus yliopistoille vuonna 2020

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

LAPIN
KAUPPAKAMARI

Päätulos 1: Lapin älykäs erikoistuminen perustuu luontoon ja olosuhteisiin – kiertotaloudesta kasvaa Lapin valtti

- Ilmastonmuutoksen vaikutukset Lapin luonnolle ja olosuhteille – ja täten elinkeinoille – ovat merkittäviä, joten älykäs erikoistuminen Lapissa tulee liittyä tällä ohjelmakaudella erityisesti 1) *pk-yrityksien resilienssin kehittämiseen* ja 2) *kestävien ratkaisujen valinnan vaikutusten ymmärtämiseen*. Muun muassa metsänomistajien hiilinielulaskurin tuottaminen tai metsänhoidon hiilijalanjäljen laskenta ovat tarvittavia palveluita.
- Lapin ääriolosuhteiden osaaminen ja luonnosta tuleva arvonnisa tarjoavat hyvän alustan yritysten hiilikädenjäljen tuottamiseen. Tähän liittyvä kehitystyö on myös hyvä huomioida älykkään erikoistumisen strategiassa.
- Lapin erityistä olosuhteosaamista ovat kylmäteknologiaosaaminen ja etäisyyksien hallinta.
- Lapin hiilineutraalisuutavoitteen askelmerkit tulevat olemaan tärkeässä osassa lappilaisten yritysten kehitystä. Nyt vähäpäästöisten koneiden investoinnit voivat karata alueille, jotka vaativat yritykseltä tiukempaa päästötavoitetta.
- Kiertotalous on kärkitoimialojen näkökulmasta Lapin valtti. 1) matkailualalla majoituspalveluissa syntyvien biojätteiden hyödyntäminen energian lähteenä, 2) kaivosteollisuuden sivuvirtojen hyödyntäminen muiden teollisuuksien raaka-aineena ja 3) metsäteollisuuden valmistavien biotuotteiden kysyntä ovat Lapille suuria erikoistumisen mahdollisuuksia.
- Vihreä siirtymä pitää nähdä mahdollisuutena Lapissa. Lapissa on kaikki potentiaali olla vihreän siirtymän menestyjä, sillä 1) meillä on globaalisti tunnistetut testiolosuhteet käyttövoimamuutoksiin, 2) pohjoiseen tehdään runsaasti tuulivoimainvestointeja, joiden lisäksi vetyinvestoinnit ovat Lapin kannalta kiinnostavia, 3) olemme kiertotaloudessa jo vahvasti mukana ja 4) maakunnan alueella sijaitsee moneen muuhun alueeseen verrattuna runsaasti vihreän siirtymän vaatimia mineraaleja.

Päätulos 2: Vähemmän klusterijargonia – enemmän asiakaslähtöistä kehittämistä

- Lapin elinkeinoelämä ei hahmota lappilaista TKI-verkostoa. Yritysten vastauksissa maakunnan TKI-verkosto vaikutti hajanaiselta, jolloin yrityksen kiinnittyminen nähtiin verkostoon vaikeaksi. Lisäksi hankebyrokratia on yrityksen näkökulmasta hankalaa.
- Klusteri- ja kehittämistoiminta tulee olla asiakaslähtöistä. Erityistä huomiota on kiinnitettävä viestintään. Usein yritykset eivät ymmärtäneet älykkään erikoistumisen -käsitteistöä, mutta ei heidän tarvitse välttämättä sitä ymmärtääkään. TKI-palveluiden ja klusteritoiminnan käyttämä kieliasu tulee olla yrityksiä tarpeista lähtevää.
- Lapin elinkeinoelämän kasvun mahdollisuuksien painottuminen toimialat poikkileikkaavasti luontoon kannustaa eri klusterien väliseen yhteistyöhön, kuten teollisuus ja kiertotalous -klusterin ja matkailu ekosysteemin yhteiseen toimintaan. Tällä on tarkoitus pyrkiä siihen, että maakunnan kehitystyö hyödyttää mahdollisimman laajasti koko elinkeinoelämää.
- Elinkeinoelämän näkökulmasta keskittyminen kärkitoimialojen – malmit, matkailu ja metsät – ympärille klusteritoiminnassa toisi klustereihin selkeyttä ja tehokkuutta. Esimerkiksi käynnistyneellä ohjelmakaudella *arktinen teollisuus ja kiertotalousklusteri* -klusteri näyttää merkittävää osaa, kun pohditaan Lapin elinkeinon vihreää siirtymää. Tämä tarkoittaisi myös klusterien osalta tiettyjen klusterien painottamista kärkiklustereina älykkään erikoistumisen työssä.
- On hyvä, että *arktiset kehittämissympäristöt* ja *arktinen muotoilu* -klusterit ovat yhdistymässä, mutta olisi hyvä keskustella mikä *kehittämissympäristöt*-klusterin rooli maakunnan älykkäässä erikoistumisessa on. Kehittämissympäristöt-klusteri näyttäytyy enemmän laaja-alaisena palvelukonseptina yrityksille kuin yksittäisenä toimialaa kehittävästä ympäristönä. Silloin kehittämissympäristöt-klusterin rooli tulisi näkyä strategiatasolla selvästi yleisluontoisempina kuin muiden toimialakohtaisten klusterien. Tällä toimella kehitetään klusteritoiminnan ymmärrettävyyttä ja selkeyttä.
- Lapin älykkään erikoistumisen klustereissa tulisi näkyä enemmän maakunnan TKI-osaaminen juridiikassa (maakunnassamme on yksi koko Suomen neljästä oikeustieteen tiedekunnista). Ymmärryksen nosto esim. ympäristö-, EU- ja immateriaalioikeuksien kehityskaarista olisi hyvä lisä klusterit läpileikkaavasti. Usea kärkitoimiala mainitsi lainsäädäntötyön ennakoinnin osaamisen olevan innovaatioita mahdollistava tekijä.
- Lapin maakunnan elinkeinojen ja TKI-toimijoiden yhteistyön kannalta on hyvin tärkeää Lapin yliopiston ja Lapin teollisuustoimijoiden yhteistyön kehittäminen. Molempin puolisen ymmärryksen lisääminen toiminnasta ja yhteistyön rajapinnoista on tarpeen. Lapin yliopiston sisällä olisi hyvä keskustella maakunnalle tärkeän teollisuuden alan edustajan houkuttelemisesta yliopiston hallitukseen sen seuraavalle toimikaudelle.
- Moni Lapin kärkitoimialoista oli tehnyt yhteistyötä toisen alueen TKI-toimijan, kuten yliopiston kanssa. Lapin älykkäässä erikoistumisessa on syytä pohtia, voisiko klusteritoiminnassa olla mukana toisen maakunnan TKI-toimijaa.

Päätulos 3: Maakunnallinen edunvalvonta mahdollistaa älykkään erikoistumisen

- Lapin älykäs erikoistuminen vaatii vahvaa edunvalvontaa. Lapin maakunnassa ihmisten, palvelujen, tavarain ja tietoliikenteen sujuva liikkuminen on erityiskysymys myös älykkään erikoistumisen kannalta.
- Lappilaisten toimijoiden on syytä vaatia tulevalla vaalikaudella investointeja niin raideverkon kuin tieverkoston kehittämiseen. Samalla myös 5g – ja lähitulevaisuudessa 6g – ovat tärkeitä prioriteetteja mm. Lapin kylmätekniologian kehittämis- ja testaustyön kannalta.
- Raideverkon osalta kehittämistä vaativat niin länsirajan raideverkon kunnon kehittäminen kuin myös etelään nopeampien yhteyksien saaminen. Ruotsin raideverkon yhteyden kautta voivat avautua myös tärkeät raideyhteydet Eurooppaan ja Pohjois-Atlantille.
- Useita Lapin kärkitoimialoja vaivaa myös se, ettei niitä oteta tosissaan. Matkailualalla toivotaan matkailusta erityisesti vastaavaa ministeriä, jonka vastuulle kuuluisi alan edunvalvonta ja edistäminen. Tämä tarve korostui mm. koronarajoituksia koskevissa päätöksissä. Kaivosteollisuus puolestaan näkee, ettei sen toiminnan arvoa tunnusteta Suomessa, eikä roolia vihreän siirtymän toteuttamisessa.
- Kaikkein tärkein edunvalvonta älykkään erikoistumisen ja TKI-työn osalta Lapissa liittyy kuitenkin akuutin osaajapulan ratkaisemiseen. Se nähtiin isona tulppana kehitys- ja innovaatiotoiminnan kautta tulevalle kasvulle.

LAPIN AMMATTIBAROMETRI, I / 2022

PULAA

Avustavat keittiötyöntekijät	* Lastenhoitotyöntekijät	Rakennusalan avustavat työntekijät
* Betonirakentajat ja raudoittajat	* Lastentarhanopettajat	Rakennusalan työnjohtajat
Bioanalyytikot (terveydenhuolto)	Leipurit ja kondiittorit	Rakennusinsinööri
Eristäjät	* Lähihoitajat	Rakennusmaalarit ym.
Erytisopettajat	* Maa- ja metsätaloustyökoneiden kuljettajat	Rakennussähköasentajat
Farmaseutit	Maa- ja vesirakentamisen avustavat työntekijät	Ravintola- ja suurpalvelutyöntekijät
Hammaslääkärit	Maansiirtokoneiden ym. kuljettajat	Röntgenhoitaja
Henkilö-, taksi- ja pakettiautonkuljettajat	Maatalous-, teollisuuskoneasentajat ja -korjaajat	* Sairaanhoidtaja ja terveydenhoitaja
Hitsaajat ja kaasuleikkaajat	* Moottoriajoneuvojen asentajat ja korjaajat	Siivousten esimiehet toimistot, hotellit jne.
Hotelliin vastaanottovirkailijat	Muurarit ym.	Sosiaalialan ohjaajat ja neuvojat ym.
Huoltamotyöntekijät	Muut rakennustyöntekijät	* Sosiaalitoimen erityisasiantuntijat
Ilmastointi- ja jäähdytyslaitteasentajat	Muut sähköasentajat	Suoramyyjät
Kampaajat ja parturit	Muut tekniikan erityisasiantuntijat	Suuhygienistit
Kattoasentajat ja -korjaajat	Muut terveydenhuoltoalan työntekijät	Sähkö- ja automaatioinsinööri
Keittiöpäälliköt	Myyjät	Talonrakentajat
Kirjanpidon ja laskentatoimen asiantuntijat	Myyntiedustajat	Tarjoilijat
* Kiviesmiehet ja rakennuspuusepät	Ohutlevysepät	Tietoliikenteen ja tietotekniikan insinöörit
Kivenhakkaajat ja -leikkaajat ym.	Pikaruokatyöntekijät	* Toimisto- ja laitossiivoajat ym.
* Kodinhoitajat (kotipalvelutoiminta)	Postinkantajat ja -lajittelijat	Vartijat
Konetekniikan asiantuntijat	* Psykologit	Yleislääkärit
Kotiapulaiset ja -siivoajat	Puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjät	Ylihoitajat ja osastonhoitajat
Kuorma-auton ja erikoisajoneuvojen kuljettajat	Putkiasentajat	Ylläkärit ja erikoislääkärit
Kuulontutkijat ja puheterapeutit	Puu- ja sahatavaran prosessityöntekijät	

Lähde: Ammattibarometri

Yhteenveto

- *Lappi kasvaa luonnosta* tarkoittaa sitä, että Lapin kasvun mahdollisuudet ja Lapin erikoisosaamien liittyy elinkeinonäkökulmasta luontoon ja luonnon antamiin mahdollisuuksiin.
- Lapin älykkään erikoistumisen strategioissa on jo aiemmin tunnistettu Lapin erikoistumisen tarkoittavan luonnonvara-alojen osaamista, olosuhdeosaamista, kylmätekniologian testaamista ja mm. etäisyyden hallintaa. Tämä on syytä näkyä myös jatkossa. Kiertotaloudella on mahdollisuus nousta Lapin valtiksi, joten sen rooli kasvane.
- Erityishuomiota annettava yritysten kiinnittymiseen äes-strategiaan, klusteritoimintaan ja Lapin TKI-työhön. Klusteritoiminnan kehittäminen asiakaslähtöisesti, yrityksiä kiinnostavaksi sekä selkeämmin ymmärrettäväksi on selvitystyön perusteella äes-ohjelmakauden tärkein osa-alue.
- Kun maailmanpolitiikka on hyvin epävarmassa tilassa monella sektorilla, näyttelee maakunnallinen edunvalvonta erityistä roolia älykkään erikoistumisen onnistumisessa ja miten lappilaiset yritykset voivat panostaa kehitystyöhön.

KAUPPAKAMARI

Kiitos!